

VEDSVAMPAR PÅ EK - 12. EKKRÖS

EXIDIA TRUNCATA

Stellan Sunhede

Nitton eksvampar har tidigare beskrivits i ord och bild i Ekbladet. Några av dessa växer främst på grenar av ek, t.ex. blekticka, västlig rostticka och hasselticka (Sunhede 1998, 1999, 2001). Nedan presenteras den vedlevande gelesvampen ekkrös, Exidia truncata, som främst växer på ekgrenar.

Ekkrös – *Exidia truncata* Fr.

Fruktkropp

Vedlevande, svartaktig gelesvamp som är fästad vid substratet med en kort fot. Ung frambrytande fruktkropp ± dynformad. Fullt utbildad, vattenmättad och ansvälld fruktkropp omvänt konisk, skålformad eller något grovveckad, 1–6 (–9) cm i diameter och 1–5 cm hög, segt och fast gelatinös, som äldre av mera slapp konsistens, med slät ovansida besatt med små glest sittande vårtor och med matt, brunsvart undersida grovt sammetsluden av små papiller. Fruktkropp i mindre vattenmättat och halvt ansvällt tillstånd svart med svagt blåaktig anstrykning, ± hopsjunknen och grovt veckad till rynkad på olika sätt (figur 1), som torr helt hopsjunknen och hård. För mikroskopiska kännetecken hänvisas till Torkelsen (1972) och Hansen & Knudsen (1997).

Ekkrös, som är en basidiesvamp, kan förväxlas med fullt utvecklade fruktroppar av limsvamp, *Bulgaria inquinans* (PERS.) Fr., som tillhör sporsäckssvamparna. Dessa är svartaktiga, flackt skållika till svagt välvda, kan ha en något veckad kant och växer ofta på ek. Limsvampen i moget stadium är dock mer regelbundet

välavgränsad än ekkrös och stryker man fingertoppen över ytan blir den svartfärgad av sporer.

En annan liknande, svartaktig gelesvamp är vårtkrös, *Exidida glandulosa* (BULL.:FR.) Fr. Denna har dock kuddformiga fruktroppar, en hjärnaktigt veckad översida och fruktropparna växer ofta i en lång rad tätt tillsammans.

Ekologi

I Sverige finner man fruktroppar av ekkrös främst på döda, kvarsittande grenar (figur 1) och lite grövre kvistar samt på döda, 2–15 cm grova, stående stammar av ek, *Quercus robur* och bergek, *Q. petraea*. Fruktroppar kan fortsätta växa på marken liggande grenar och på grenar av fallna träd under en viss tid. Normalt hittar man fruktropparna på barkklätt, substrat mera sällan på naken ved. Fruktropparna kan sitta både på ovan- och undersidan av grenarna och från basen till toppen av trädkronan. Svampen förekommer på ek i vitt skiftande miljöer, t.ex. i slutna skog, i hagmark och parker och på solitära träd. Tillgången på försvagade och döda grenar tycks vara det avgörande.

Man kan finna fruktkroppar av ekkrös i olika stadier året runt i Sverige. Särskilt iögonfallande är svampen under vårens och höstens våta perioder.

Petersen (1995) betraktar ekkrös som en karaktärsart i urskogsliknande ekkratt i Danmark. Hansen & Knudsen (1997) noterar lövträd, särskilt *Quercus*, som substrat i Nordeuropa. Plank (1978) skriver att arten i Mellan- och Västeuropa är saprofyt på lövträd och anger ek, lind och björk som substrat. Breitenbach & Kränzlin (1986) noterar att svampen huvudsakligen växer på ek och mera sällan på hassel i Schweiz. Bourdot & Galzin (1928) anger ekkrös från ek, slån, bok, hassel i Frankrike.

Röta

Svampen tillhör gelesvampfamiljen *Exidiaceae* vars medlemmar orsakar vitröta (Worral m.fl 1997).

Utbredning

Ekkrös förekommer spridd inom ekens naturliga utbredningsområde i Sverige och författaren har samlat den från Skåne, i söder till Gästrikland i norr. Svampen är också funnen i Danmark, Finland, Norge (Hansen & Knudsen 1997) och de baltiska staterna (Sunhede och Vasiliauskas 1996). Pilát (1957) noterar att arten växer på framför allt ek och lind och är spridd i hela Europa.

Status

Ekkrös är en tämligen allmänt förekommande svamp på ek och har ett rikt utbud av passande substrat främst i form av döda, klenare grenar på både unga och äldre träd.

Artens roll i skogsbruket

I Sverige torde ekkrös sakna betydelse som skadegörare inom det moderna ekskogsbruket då den främst växer på döda grenar och kvistar.

Summary

Sunhede, S. 2005. Vedsvampar på ek. 12. Ekkrös, *Exidia truncata*. (Wood fungi on oak. 12.---, *Exidia truncata* Fr.). – Ekbladet 20: 35-37.

The gross morphology, ecology, and distribution of the fungus *Exidia truncata* Fr. are treated. In Sweden fruit bodies have mostly been found on dead, still attached branches and twigs, and on dead standing trunks of 2–15 cm wide, oaks (*Quercus petraea* and *Q. robur*). Fruit bodies have been observed to grow on detached branches and on branches of fallen trees for some time. They normally appear on bark clad substrate but are also more rarely found on decorticated wood. Fruit bodies in different states have been collected all year round but are especially abundant during the wet periods in spring and autumn. The fungus has been observed from the lower part to the top of the canopy. *E. truncata* has been found on oaks in various habitats such as woods, wooded meadows and on solitary trees. The species is scattered within the natural distribution area of *Quercus* in Sweden and the author has collected it from the province of Skåne in the south to the province of Gästrikland in the north.

Stellan Sunhede, School of Life Sciences, University of Skövde, Box 408, SE-541 28 Skövde, Sweden.

E-mail: stellan.sunhede@his.se.

Figur 1. Eckrös (*Exidia truncata*). – Fruktkroppar i mindre vattenmättat och halvt ansvalt tillstånd på död, barkklädd ekgren (*Quercus* sp.). – Halland, Fjärås sn, Tjolöholm, 31.1.1994. – Foto: Stellan Sunhede.

Referenser

- Bourdot, H. & Galzin, A. 1928. *Hyménomycètes de France. Hétérobasidiés - homobasidiés gymnocarpes.* – Paris.
- Breitenbach, J. & Kränzlin, F. 1986. *Fungi of Switzerland. Vol. 2. Non-gilled fungi. Heterobasidiomycetes, Aphyllophorales, Gasteromycetales.* – Mykologia. Lucerne.
- Hansen, L. & Knudsen, H. (red.) 1997. *Nordic Macromycetes. Vol. 3. Heterobasidioid, Aphyllophoroid and Gasteromycetoid Basidiomycetes.* – Nordsvamp. Copenhagen.
- Petersen, J. H. 1995. *Svamperiget.* – Den naturvidenskabelige Fakultet – Aarhus Universitet.
- Pilát, A. 1957. Übersicht der europäischen Auriculariales und Tremellales unter besonderer Berücksichtigung der tschechoslowakischen Arten. – *Acta Musei Nationalis Pragae* 13:115–220, 26 Tab.
- Plank, S. 1978. Ökologie und Verbreitung holzabbauender Pilze im Burgenland. – *Wiss. Arb. Burgenland* 61: 1–207.
- Sunhede, S. 1998. Vedsvamper på ek – 6. Västlig rostticka, *Phellinus ferreus.* – *Ekbladet* 13: 14–18.
- Sunhede, S. 1999. Vedsvamper på ek – 7. Blekticka, *Pachykytospora tuberculosa.* [Wood fungi on oak – 7. Blekticka, *Pachykytospora tuberculosa*]. *Ekbladet* 14: 15–20.
- Sunhede, S. 2001. Vedsvamper på ek – 8. Hasselticka, *Dichomitus campestris* [Wood fungi on oak – *Dichomitus campestris* (Quél.) Dom. & Orliz]. – *Ekbladet* 16: 13–16.
- Sunhede, S. & Vasiliauskas, R. 1996. Wood and bark inhabiting fungi on oak in Lithuania. – *Baltic Forestry* 2: 23–27.
- Torkelsen, A.-E. 1972. *Gelésopper.* – Universitetsforlaget. Oslo, Bergen, Tromsø.
- Worral, J.J., Anagnost, S.E. & Zabel, R.A. 1997. Comparison of wood decay among diverse lignicolous fungi. *Mycologia* 89: 199–219.